

2007 - Năm Trung Quốc ở Nga:

ĐỈNH CAO MỚI TRONG QUAN HỆ TRUNG - NGA

TS. ĐỖ MINH CAO

Viện Nghiên cứu Trung Quốc

Tóm tắt: “Năm Trung Quốc” ở Nga - 2007 và “Năm nước Nga” tại Trung Quốc - 2006 là những sự kiện đặc biệt trong quan hệ Trung - Nga. Hai nước đã đạt được những thành tựu to lớn về mọi mặt trong hai năm này. Tổng kết kinh nghiệm hai năm hợp tác và nhìn nhận được những tồn tại trong quan hệ hai nước giúp đẩy mạnh tiến trình này theo hướng ổn định và bền vững.

Từ khoá: Quan hệ quốc tế, lịch sử, Trung - Nga

Cùng với sự kiện trọng đại trong nước - Đại hội Đại biểu Đảng Cộng sản Trung Quốc lần thứ XVII, năm 2007 còn ghi nhận một hiện tượng hoàn toàn mới¹ trong chính sách đối ngoại nói chung và trong quan hệ với nước Nga láng giềng của Trung Quốc nói riêng - “Năm Trung Quốc” tại nước Nga. Hai nước sẽ tổng kết những bài học kinh nghiệm quý báu từ những hoạt động hữu

nhị của năm này cũng như của “Năm nước Nga” ở Trung Quốc² 2006 và cùng nỗ lực mở ra những chương mới trong quan hệ hữu nghị giữa hai nước.

Bài viết này sẽ đề cập đến những thành tựu mà nhân dân hai nước Trung Quốc và Nga đã đạt được trong hai năm đặc biệt vừa qua trên mọi lĩnh vực trong quan hệ giữa hai nước: chính trị, ngoại giao, kinh tế - xã hội..., đồng thời nêu lên

một số những tồn tại mà hai nước cần cố gắng giải quyết để hướng quan hệ này ngày càng tốt đẹp hơn trong tương lai.

1. NHỮNG THÀNH TỰU HIỆU QUẢ CỦA HAI NĂM HỮU NGHỊ ĐẶC BIỆT: “NĂM NƯỚC NGA” Ở TRUNG QUỐC - 2006 VÀ “NĂM TRUNG QUỐC” Ở NGA - 2007

Những năm đầu thế kỷ XXI, quan hệ hữu nghị Trung - Nga được đẩy lên tầm cao mới² và đỉnh cao là “Năm nước Nga” ở Trung Quốc - 2006 và “Năm Trung Quốc” ở Nga - 2007.

Nhìn lại các hoạt động hữu nghị diễn ra trong hai “Năm quốc gia”, cả Trung Quốc và Nga đều cho rằng, quan hệ hai nước đã đạt được thành quả tích cực.

Về mặt chính trị

Chủ tịch nước Trung Quốc Hồ Cẩm Đào và Tổng thống Nga V. Putin đã trực tiếp tham gia các buổi lễ long trọng khai trương “Năm nước Nga” ở Trung Quốc diễn ra tại Đại lễ đường nhân dân ở Bắc Kinh và “Năm Trung Quốc” ở Nga diễn ra tại điện Kremlin.

Suốt trong hai năm 2006 và 2007, thường xuyên diễn ra các cuộc thăm viếng lẫn nhau của các nhà lãnh đạo cấp cao hai nước³. Hoạt động trao đổi của các đảng chính trị và quốc hội hai nước, của các tổ chức quần chúng... có tác động mạnh mẽ làm sâu sắc thêm sự tin cậy chính trị giữa hai nước. Hai nước phối hợp hành động tại các tổ chức quốc tế như Liên Hợp Quốc, Tổ chức Hợp tác Thượng Hải, ủng hộ lẫn nhau giải quyết hàng loạt vấn đề quan trọng liên quan

đến quyền lợi cơ bản của hai nước và bằng nỗ lực chung góp phần đảm bảo sự cân bằng chiến lược toàn cầu, hoà bình và ổn định trên toàn thế giới.

Về mặt kinh tế

Riêng năm 2006, trong khuôn khổ “Năm nước Nga” ở Trung Quốc, kim ngạch thương mại giữa Trung Quốc và Nga đạt 33,4 tỷ USD, trong đó 15,8 tỷ là xuất khẩu từ Trung Quốc vào Nga và 17,6 tỷ là nhập khẩu từ Nga vào Trung Quốc. Trong năm 2007, hai nước đã ký kết thoả thuận thực hiện 30 dự án cộng tác kinh tế - thương mại trong các lĩnh vực năng lượng, đầu tư, tài chính, liên lạc, giao thông và cộng tác liên vùng. Tổng số tiền thuộc các hợp đồng lên đến vài tỷ USD. Từ tháng 1 đến tháng 9-2007, kim ngạch thương mại đạt 34,9 tỷ USD. Dự kiến cả năm 2007 kim ngạch thương mại sẽ đạt con số kỷ lục mới lên tới 40 tỷ USD⁴.

Theo Thứ trưởng Bộ Thương mại Trung Quốc Vu Quảng Châu thì cơ cấu thương mại giữa hai nước được cải thiện rõ rệt. Trong ba quý đầu năm 2007 tổng khối lượng buôn bán sản phẩm chế tạo máy giữa hai nước đạt 7,3 tỷ USD, chiếm 21% tổng thương mại hai nước.⁵ Đáng chú ý là trong số đó các sản phẩm chế tạo máy và điện tử của Trung Quốc xuất sang Nga chiếm 7,1 tỷ USD⁶. Cũng trong thời gian này xuất khẩu sản phẩm tương tự từ Nga sang Trung Quốc tăng 17%⁷.

Đầu tư giữa hai nước hiện nay là 1,6 tỷ USD và ngày một tăng thêm. Đồng

thời buôn bán tại các vùng biên giới hai nước phát triển sôi động. Trong thời gian từ tháng 1 đến tháng 9-2007, khối lượng thương mại biên mậu Trung Quốc và Nga đạt 6,2 tỷ USD, tăng 20% so với cùng kỳ năm 2006, chiếm 20% tổng ngoại thương hai nước.⁸ Ngày càng có thêm nhiều tỉnh của Trung Quốc buôn bán trực tiếp với nước Nga.

Về mặt xã hội

“Năm nước Nga” ở Trung Quốc và “Năm Trung Quốc” ở Nga là dịp thuận lợi nhất để hai nước tăng cường hình ảnh của nhau trong nhân dân.

Trước đây không phải người Nga không biết đến Trung Quốc, tuy nhiên đông đảo quần chúng nhân dân biết rất ít về đất nước này. Các nhà xã hội học chỉ ra rằng 72% người Nga chưa một lần trong đời tiếp xúc với một người Trung Quốc nào⁹.

Với việc tiến hành “Năm Trung Quốc” ở Nga tình hình đã trở nên hoàn toàn khác. Gần 500 nghìn người Nga có điều kiện trực tiếp tham gia vào các hoạt động trong khuôn khổ Năm quốc gia này.

Vào tháng 3-2007, nhiều đoàn đại diện Trung Quốc có nhiều người tham gia từ các tỉnh Hồ Bắc, Chiết Giang, Hải Nam, Bắc Kinh, Thượng Hải, và Tây Tạng đã tiến hành trên lãnh thổ nước Nga những hoạt động quần chúng mang tính văn hoá, nhân văn. Họ đã giới thiệu những sắc thái địa phương độc đáo trong nền văn hoá Trung Hoa với nhân dân

Nga tại các thành phố Matxcova, Sant-Peterburg, Kazan, Sepukhov và các thành phố khác, bày tỏ cảm tình của nhân dân Trung Quốc đối với nhân dân Nga giúp người Nga hiểu sâu hơn về Trung Quốc.

Có thể kể thêm một số hoạt động cụ thể trong lĩnh vực này diễn ra tại Nga trong khuôn khổ “Năm Trung Quốc” như: Cuộc khảo sát khoa học Nga-Trung lần đầu tiên được tổ chức tại vùng núi biên giới Altaj thuộc hệ thống núi châu Á, nằm trên lãnh thổ Trung Quốc, Nga, Kazakxtan và Mông Cổ với mục đích bảo vệ môi trường bắt đầu từ ngày 19-9-2007; Cuộc triển lãm sách báo Trung Quốc tại Cuộc triển lãm sách quốc tế Matxcova lần thứ 20 diễn ra từ ngày 10-10-2007; Tuần văn hoá Trung Quốc tỉnh Hà Bắc tổ chức tại Matxcova từ ngày 12-10-2007; Cuộc triển lãm đồ sứ Trung Quốc tại Bảo tàng trung tâm quốc gia lịch sử hiện đại Nga ngày 16-11-2007 v.v...

Tất cả những hoạt động mang tính văn hoá, nhân văn đều được chuyển tải qua các phương tiện thông tin đại chúng. Rất nhiều người Nga được hiểu biết thêm về Trung Quốc. Qua thăm dò dư luận do Trung tâm nghiên cứu những vấn đề xã hội Nga tiến hành thì hàng triệu người Nga cho rằng Trung Quốc là nước thân thiện nhất đối với nước Nga¹⁰.

Theo Phó Thủ tướng thứ nhất Liên bang Nga D. Medvedev thì việc làm sâu sắc thêm sự hiểu biết lẫn nhau giữa nhân dân hai nước là thành tựu lớn nhất

của “Năm nước Nga” ở Trung Quốc và “Năm Trung Quốc” ở Nga¹¹.

Nhìn chung, trong hai “Năm quốc gia” ở Nga và Trung Quốc đã tiến hành tổng cộng 500 các hoạt động khác nhau phân đều theo từng năm ở mỗi nước. Các hoạt động này diễn ra trên tất cả mọi lĩnh vực chính trị, kinh tế-thương mại, văn hoá-xã hội, hợp tác quân sự, giáo dục, phụ nữ... Chúng là động lực thúc đẩy sự tin tưởng lẫn nhau về chính trị, tăng cường mức độ cộng tác về thực chất giữa hai nước. Tại buổi lễ long trọng kết thúc “Năm Trung Quốc” tại Nga, Thủ tướng Trung Quốc Ôn Gia Bảo cho rằng: việc tiến hành hai “Năm quốc gia” tại hai nước là “một sáng kiến vĩ đại trong mối quan hệ qua lại giữa hai nước” và “bằng những kết quả to lớn của mình đã ghi một trang huy hoàng vào lịch sử quan hệ liên quốc gia”¹² giữa hai nước láng giềng. “Mặc dù hai năm quốc gia đã kết thúc nhưng tinh thần của hai năm này là củng cố tình hữu nghị hàng thế kỷ và hai nước tay trong tay tiến về phía trước. Tinh thần ấy sẽ được trao truyền từ thế hệ này đến thế hệ kế tiếp, và mô hình mới cộng tác song phương được tạo dựng trong hai năm sẽ trở thành tài sản vô giá của mối quan hệ Trung - Nga”¹³.

Hai nước đã thoả thuận tiếp tục thực hiện những hợp đồng, dự án ký kết giữa hai bên trong khuôn khổ hai “Năm quốc gia”. Từ năm 2009, hai nước sẽ luân phiên tổ chức các cuộc liên hoan văn hoá, tuần lễ cộng tác giáo dục, tuần lễ thanh niên, liên hoan sinh viên, tuần

chiếu phim hai nước. Năm 2009-2010 hai nước sẽ tiến hành các hoạt động “Năm tiếng Nga” và “Năm tiếng Trung” tại hai nước.

2. NHỮNG TỒN TẠI TRONG QUAN HỆ TRUNG - NGA

Những thành tựu tích cực đã đạt được trong quan hệ Trung- Nga nói chung, trong “Năm nước Nga” tại Trung Quốc-2006 và “Năm Trung Quốc” tại Nga-2007 được thể hiện đầy đủ trong các văn kiện chính thức công bố tại hai nước và được chuyển tải trên các phương tiện thông tin đại chúng. Tuy nhiên, trước đây và đặc biệt là trong hai năm vừa qua quan hệ hai bên không phải chỉ toàn màu hồng. Các nhà làm chính sách, nhà khoa học hai nước cũng như các nước khác cũng nhận rõ trong quan hệ hai nước vẫn còn những tồn tại. Để đưa quan hệ hai nước trong tương lai có những triển vọng thực sự và phát triển bền vững cần phải khắc phục những tồn tại dưới đây:

Về chính trị

Những năm đầu thế kỷ XXI, quan hệ chính trị giữa Trung Quốc và Nga thực sự đạt được những kết quả tích cực chưa từng có. Tuy nhiên, tại hai nước vẫn tồn tại những quan điểm trái ngược khuynh hướng tích cực này. Các nhà xã hội học hai nước đã chỉ rõ tại Trung Quốc có một tỷ lệ nhỏ người cho rằng nước Nga không phải là nước hữu nghị đáng tin cậy đối với Trung Quốc. Ngược lại, tại Nga cũng tồn tại quan điểm không coi Trung Quốc

là nước láng giềng hữu nghị với mình. Họ cho rằng Trung Quốc không tin tưởng nước Nga. Điều này được thể hiện trong một số hợp đồng kinh tế lớn giữa Trung Quốc và Nga. Cụ thể nhất là hợp đồng Nga cung cấp các tuốc bin lớn cho nhà máy thủy điện Tam Hiệp bị đổ vỡ. Thí dụ khác chính là việc xây dựng đường ống dẫn dầu từ Nga sang Trung Quốc bị trì hoãn...¹⁴

Về kinh tế

Tồn tại cơ bản trong lĩnh vực này là sự mất cân đối trong thương mại, đầu tư giữa hai nước. Trung Quốc coi nước Nga chỉ là đối tác cung cấp nguyên, nhiên liệu cho mình. Hiện tại 70% xuất khẩu của Nga sang Trung Quốc là nguyên nhiên liệu như: gỗ, thép, dầu lửa, khí gas v.v... Điều đáng lưu ý là tính không ổn định trong thương mại hai bên. Nếu những năm trước đây trung bình xuất khẩu gang thép của Nga sang Trung Quốc đạt 27-28%/năm thì nay chỉ còn lại 1% do nhu cầu của Trung Quốc về mặt hàng này từ Nga giảm¹⁵.

Điều này cũng liên quan đến khoa học, kỹ thuật quân sự. Trung Quốc ngày càng gia tăng tiềm lực của mình và hạn chế việc nhập khẩu từ Nga. Hiện tại việc nhập khẩu kỹ thuật và sản phẩm quân sự từ Nga ít hơn rất nhiều so với trước đây.

Tồn tại khác thuộc về quan hệ năng lượng, chủ yếu liên quan đến dầu lửa và khí gas. Mặc dù những năm gần đây quan hệ năng lượng Trung - Nga đạt được những tiến bộ quan trọng¹⁶ nhưng

hai nước vẫn cần khắc phục những khó khăn từ phía mình. Với Trung Quốc cần tăng cường đầu tư thích đáng cho việc nhập khẩu dầu và thông thoáng về giá cả đáp ứng tiêu chuẩn quốc tế không để thiệt cho Nga. Với Nga phải đảm bảo cung cấp đầy đủ kịp thời số lượng hai bên đã thoả thuận, tạo điều kiện thuận lợi để Trung Quốc phát triển nền công nghiệp của mình, đặc biệt cần đẩy nhanh tiến độ xây dựng đường ống dẫn dầu và khí gas nối từ Nga sang Trung Quốc.

Quan trọng hơn là Trung Quốc rất dè dặt trong việc đầu tư vào Nga. Trung Quốc chưa quyết tâm làm các xí nghiệp liên doanh công nghiệp chế biến, chế biến gỗ, lọc dầu v.v...

Tồn tại khác là chất lượng hàng hoá Trung Quốc nhập xuất sang Nga, chủ yếu là các sản phẩm công nghiệp nhẹ. Phía Nga cho rằng những hàng hoá chất lượng không cao của Trung Quốc được đổ sang thị trường Nga rộng lớn, trong khi những sản phẩm cùng loại nhưng chất lượng cao hơn được xuất sang Mỹ và Tây Âu...

Về xã hội

Vấn đề nổi cộm là lao động và di dân Trung Quốc sang Nga. Những năm gần đây, lực lượng lao động Trung Quốc và việc di cư của người Trung Quốc sang Nga, đặc biệt tại vùng Viễn Đông và Xibêri tăng mạnh. Nếu năm 2004 chỉ có 94.000 người Trung Quốc sinh sống và làm việc tại Nga thì năm 2006 con số này lên đến 200.000 người¹⁷. Trung Quốc

là nước ngoài có số lao động đông nhất ở nước Nga, cao hơn nhiều so với Ucraina, là nước đứng thứ hai.

Luật lao động sửa đổi của Nga năm 2007 có điều khoản bất lợi cho người lao động nước ngoài nhập cư vào Nga. Điều này liên quan đến số lao động đông đảo người Trung Quốc tại nước này.

Đây là tồn tại phức tạp cần có hướng giải quyết rõ ràng trong quan hệ hai nước về lâu về dài. Trong tương lai, nước Nga vẫn cần người lao động và vẫn là nước thu hút nhiều lao động nước ngoài, trong đó có người Trung Quốc. Hơn 30 trường đại học ở Nga luôn mở rộng cửa đón sinh viên nước ngoài sang học tập. Trung Quốc có thể lợi dụng điều kiện thuận lợi này.

Nhìn chung cản trở trong quan hệ Trung - Nga những năm gần đây chủ yếu tập trung trong lĩnh vực kinh tế. Về khách quan, những tồn tại này có thể được khắc phục do nhu cầu tương quan giữa hai nước không chỉ trong quan hệ song phương mà cả trong mọi lĩnh vực khác trên trường quốc tế.

3. KẾT LUẬN

Mặc dù những năm gần đây trong quan hệ song phương Trung- Nga bộc lộ một số tồn tại cần khắc phục nhưng những tồn tại này không mang tính chiến lược, không gây ảnh hưởng nghiêm trọng đến quan hệ đối tác chiến lược giữa hai nước.

Việc tiến hành hai “Năm quốc gia” 2006 và 2007 lần lượt ở hai nước đã đem

lại những thành tựu đầy hiệu quả, là đỉnh điểm mới trên tầm cao quan hệ hợp tác đối tác chiến lược hai bên. Đây là mẫu hình mới trong thực tiễn ngoại giao quốc tế được hai bên tiến hành rất thành công. Hình ảnh của hai nước được in đậm hơn trong tâm trí của nhân dân hai nước. Điều này quan trọng ở chỗ, chính dư luận quần chúng tại hai nước sẽ giúp các nhà làm chính sách giải quyết những tồn tại mang tính lịch sử cũng như hiện tại trong quan hệ hai bên. Trên nền tảng này, quan hệ hai nước sẽ phát triển ổn định và bền vững trong thời gian tới. Đó là một đảm bảo có lợi cho hoà bình, ổn định không chỉ trên phần lớn lãnh thổ lục địa Á - Âu mà cả trong khu vực châu Á - Thái Bình Dương và trên toàn thế giới.

CHÚ THÍCH

1. Một trang mới của tình hữu nghị Trung - Nga. Nhân dân Nhật báo, ngày 5-11-2007; Trung Quốc và Nga phối hợp tiến hành các “Năm quốc gia” đạt được những kết quả đầy hiệu quả. www.xinhuanet.com.

2. Đỗ Minh Cao (2006), *Nga - Trung: Đối tác chiến lược trên tầm cao mới*, Tạp chí Nghiên cứu châu Âu, số 9(75); Cùng tác giả, *Trung - Nga: Đối tác chiến lược trên tầm cao mới*. Trưng cuốn: Đỗ Tiến Sâm (Chủ biên) (2006), *Trung Quốc năm 2005 và triển vọng năm 2006*, Nxb Thế giới, Hà Nội.

3. Riêng trong năm 2007, Chủ tịch Trung Quốc Hồ Cẩm Đào và Tổng thống Nga V. Putin đã gặp gỡ nhau 5 lần. Mỗi lần gặp gỡ là một lần tăng cường động lực phát triển quan hệ hai bên.

4. Trung Quốc và Nga phối hợp tiến hành hai “Năm quốc gia” đạt được những kết quả đầy hiệu quả. www.xinhuanet.com.

5, 6, 7, 8. Quan chức Trung Quốc: việc tiến hành các “Năm quốc gia” thúc đẩy phát triển cộng tác kinh tế-thương mại giữa Trung Quốc và Nga. www.xinhuanet.com.

9. Nhà Trung Quốc học người Nga gọi “Năm Trung Quốc” là hình thức thuận tiện nhất để quảng bá nền văn hoá Trung Hoa và để người Nga làm quen với nền văn hoá này. www.xinhuanet.com.

10. Xem chú thích 6.

11. “Năm Trung Quốc” tại Nga làm nhiều người Nga làm quen với Trung Quốc. www.xinhuanet.com.

12. Lễ long trọng kết thúc “Năm Trung Quốc” tại Nga diễn ra tại Matxcơva. www.xinhuanet.com.

13. Lễ long trọng kết thúc “Năm Trung Quốc” tại Nga diễn ra tại Matxcơva. www.xinhuanet.com.

14. Do không hiểu thấu những đặc điểm phương Đông trong ký kết các hợp đồng kinh tế, một số công ty lớn của Nga đã thất bại trong việc cung cấp tuốc bin công suất lớn cho nhà máy Thủy điện Tam Hiệp khổng lồ của Trung Quốc. Trong việc hợp tác xây dựng đường ống dẫn dầu từ Nga sang Trung Quốc, có lúc Nga đã trì hoãn việc thực hiện hợp đồng do có sự tham gia từ nước thứ ba là Nhật Bản. Chỉ những năm gần đây dự án hợp tác này mới được thực hiện giữa Trung Quốc và Nga. Xem kỹ hơn trong: Đỗ Minh Cao (2005),

Hợp tác năng lượng Nga - Trung, Tạp chí Nghiên cứu châu Âu, số 4.

15. Số liệu do Viện sĩ Titarenko M.L. cung cấp trong cuộc trao đổi khoa học giữa Đoàn cán bộ khoa học Viện Viễn Đông, Viện Hàn Lâm khoa học Nga và Đoàn cán bộ khoa học Viện Nghiên cứu Trung Quốc, Viện Khoa học xã hội Việt Nam, tại Viện Viễn Đông, Matxcơva, Nga ngày 15-11-2007. Tác giả bài viết tham gia trong Đoàn cán bộ khoa học Viện Nghiên cứu Trung Quốc.

16. Đỗ Minh Cao (2005), *Hợp tác năng lượng Nga - Trung*, Tạp chí Nghiên cứu châu Âu, số 4; Cùng tác giả (2006), *Nga và thị trường khí gas Trung Quốc*, Tạp chí Nghiên cứu châu Âu, số 6.

17. Xem chú thích 15.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đỗ Tiến Sâm (Chủ biên) (2006), *Trung Quốc năm 2005 và triển vọng năm 2006*, NXB. Thế giới, Hà Nội.

2. Kuzyk B.N., Titarenko M.L. (2006), *Trung Quốc - Nga 2050: Chiến lược cùng phát triển*, M. (Tiếng Nga).

3. Viện Viễn Đông (2007), *Cộng hoà nhân dân Trung Hoa 2006: chính trị, kinh tế, văn hoá*, M. (Tiếng Nga)

4. Tạp chí Nghiên cứu Trung Quốc, 2006.

5. Tạp chí Nghiên cứu châu Âu, số 5 (2005); số 6 (2006).

6. www.xinhuanet.com.